

БИБЛИОТЕКИ БИБЛИОТЕКАРИ ИНФОРМАЦИЯ АСОЦИАЦИЯ

Списание на Год. VIII, бр. 2, април 2018
Българската библиотечно-информационна асоциация

ОНЛАЙН

достойно бъдеще
за нашите
библиотеки

библиотеките -
двигатели
на промяната

изграждането
на каталог: преди и
след FRBR

как роботите
помагат на
библиотекарите

Обмяна на опит и добри практики между библиотеките на Аграрен университет – Пловдив и Политехнически университет – Коимбра, Португалия

Петя Георгиева / p_georgieva@au-plovdiv.bg
Библиотека на Аграрен университет – Пловдив

Аграрен университет – Пловдив има изградени традиции и практики в обмяната на студенти, служители и преподаватели с цел изграждане на международни партньорства с други университети и подобряване на уменията им чрез дейности в областта на образованието, обучението и служебната заетост. Тези мобилности са възможни чрез програма Еразъм+ на ЕС, която развива постиженията на изпълняваните в продължение на повече от 25 години европейски програми в областта на образованието, обучението и младежта, включвайки както вътрешноевропейско, така и световно измерение на сътрудничество.

Според вътрешните правила за управление и администриране на дейностите по програма Еразъм+ правото на участие на Аграрен университет – Пловдив се основава на Университетската Еразъм+ харта за периода (2014 – 2021), получена от Европейската комисия. *Дейностите по програмата се реализират на основание на Договор между Центъра за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР) и Аграрен университет, който се сключва ежегодно на база на одобрената от ЦРЧР кандидатура на Аграрен университет* (Чл. 3 от Вътрешните правила).

Чрез тази програма през април 2018 г. служители от библиотеката и Департамента по езикова подготовка и спорт на Аграрен университет – Пловдив посети Политехническият университет – Коимбра, Португалия (Instituto Politecnico de Coimbra, Portugal).¹ Целта на работното посещение от страна на библиотеката бе осъществяване на ново международно партньорство с библиотеките на Аграрното училище и Бизнес училището, които са част от Политехническият университет. Споделянето на опит, обмяната на информация, прякото наблюдение на работата в тези университетски библиотеки дават възможност не само за изготвяне на сравнителен анализ, но и за създаване на бъдещи съвместни дейности.

Политехническият университет е основан през 1979 г. и е разположен в известния от векове португалски град – Коимбра, наричан още „cidade dos

estudantes“ („град на студентите“). Това е едно от десетте най-големи висши учебни заведения в Португалия с шест звена:

- Escola Superior Agrária (Аграрно училище) (ESAC);
- Escola Superior de Educação (Педагогическо училище) (ESEC);
- Escola Superior de Tecnologia da Saúde (Медицинско училище) (ESTeSC);
- Escola Superior de Tecnologia e Gestão de Oliveira do Hospital (Училище по мениджмънт и технологии към болница Оливейра) (ESTGOH);
- Instituto Superior de Contabilidade e Administração (Бизнес училище) (ISCAC);
- Instituto Superior de Engenharia (Техническо училище) (ISEC).

Отделните звена на университета предлагат огромно разнообразие от области на обучение – от селско стопанство и околна среда, комуникации, туризъм, изкуство, мениджмънт, счетоводство и маркетинг до здравеопазване и инженерство.

Университетът предлага качествено образование, представлява жизненоважна част от града и играе ключова роля в местното развитие и националния прогрес най-вече с това, че практическият компонент е силно подкрепян от солидното теоретично обучение, с постоянна грижа за адаптиране на обучението към пазарните изисквания – тясното обвързване с фирмите, стимулирането на предприемачеството и интернационализацията и високо

¹ Politecnico de Coimbra [онлайн]. Достъпно на: <https://www.ipc.pt/pt>

равнище на заетост. Социалната служба е друго основно организационно звено, което отговаря на потребностите на студентите чрез обща подкрепа, стипендии, съвети, помощ при настаняване, медицински услуги и спортна практика. С тези неща Политехническият университет в Коимбра се счита за много модерен, иновативен в предаването на знания, качеството на обучение, възможностите за осигуряване на работа, гражданската позиция, солидарността и мултикултурността.

Визитата ни в Португалия включи работни срещи в две от звената на университета и техните библиотеки:

- Escola Superior Agrária (Аграрно училище) (ESAC);
- Instituto Superior de Contabilidade e Administração (Бизнес училище) (ISCAC).

Аграрното училище (ESAC)², е ориентирано в областта на технологиите, селскостопанската техника и свързаните с тях туризъм и свободно време.

В застроените площи са включени значителни райони с технологични работилници, съоръжения за животновъдство, селскостопански изследвания, генерирани в обща площ от 140 хектара, два амфитеатъра с 168 и 130 места, 35 лаборатории. Училището има и закрити площи от селскостопански и промишлени конструкции: работилница за млечни продукти и винарска изба, които получават лиценз за индустриални цели през 2006 г., специална „къща за птици“, конюшня, оранжерии, резервоари и кладенци, силози, градинарски продукти и хангар за машини. Училището разполага и с арена за корида, която се използва веднъж годишно и предимно от студенти, практикуващи борба само с млади телета.

Училището има изградена здрава социална политика, като две от сградите в кампуса се дават с благотворителна цел – едната се използва за мъжки пансион, а другата за деца с церебрална парализа, които упражняват и езда със здравословни цели.

Аграрното училище практикува така важното за XXI век биологично производство – сертифицирана биологична селскостопанска продукция и използване на краве мляко от фермата на училището за производство на млечни продукти. В Аромотерапевтичната градина растат едни от най-големите камфорови дървета (*Cinnamomum camphora* L) в Португалия, чийто аромат изпълва през лятото въздуха, а след като бъдат събрани и изсушени могат да се използват в различни инфузии. Тяхната екологична политика се основава на насърчаването да не се използват найлонови торбички, като предлагат

всеки да си донесе в училището своя такава и да я замени с хартиена.

Библиотеката на ESAC³

Важна част от Аграрното училище е неговата библиотека. Тя има близо 100 годишна история и съдържа над 26 000 заглавия монографии, 400 списания и около 800 картографски документи с голяма научно-техническа стойност. Основните тематични области са: общо земеделие, биологично земеделие, околна среда, химия, биотехнологии, животновъдство, растениевъдство, лозарство, лесовъдство, ботаника, екотуризъм, лесовъдство, аграрна икономика, туризъм, технология на храните, екология, ветеринарна медицина, компютърни технологии и математика. Оказва се, че нямат отделен бюджет за купуване на литература. Това се прави от преподавателите, които депозират изданията в библиотеката. Подобна е практиката и в Аграрния университет – Пловдив, където библиотеката също няма отделни финансови ресурси за комплектуване на библиотечния фонд, но по заявка от катедри и факултети се осигурява така нужната за обучението литература.

В библиотеката на ESAC основно се използват електронните ресурси във вид на бази данни с електронни книги и статии. Тя е свързана с няколко библиотеки в Португалия, с които създават обща информационна мрежа, напълно достъпна за студенти и преподаватели.

Поддържането на традиционния каталог е замразено и се използва единствено електронният каталог – Base Dados Biblioteca da ESAC.⁴ Докато в библиотеката на нашия Аграрен университет в Пловдив традиционният каталог съществува и включва библиографски описания на издания до 1986 г., а електронният каталог включва библиотеч-

² Escola Superior Agrária, Politecnico de Coimbra [онлайн]. Достъпно на: <http://portal.esac.pt/portal/portal/sobreESAC/apresentacao>

³ Biblioteca [онлайн]. Достъпно на: <http://portal.esac.pt/portal/portal/ligacaoASociedade/bibliotecaOnline>

⁴ Base Dados ESAC [онлайн]. Достъпно на: <http://www.esac.pt/pacweb/SearchBasic.aspx>

ни единици от 1986 г. насам. В процес на стартиране е ретро конверсия, която се забавя във времето поради липса на достатъчно човешки ресурс.

Важен електронен ресурс, свободно достъпен в университетската библиотека на ESAC, е създаденият научен репозиториум – RCAAP⁵, който има за цел да събира, обобщава и индексира научното съдържание от няколко португалски книгохранилища (съдържа 1 509 571 документи индексирани от 130 ресурси).

Качеството на научната продукция е важен елемент сред българската академична общност. Така например, от 2017 г. Аграрният университет в Пловдив използва системата Grammarly за проверка на стил, пунктуация и установяване на плагиатство, като администратор е университетската библиотека. В библиотеката на ESAC не конкретизират наличието на такава система, а самите преподаватели се грижат за проверка за плагиатство, но начинът не е достъпен и известен на библиотекарите.

Библиотеката на ESAC има компютърен мрежови каталог, коопериран в Националната библиографска база данни – PORBASE.⁶ Тя е създадена през 1986 г. и представлява своден онлайн каталог на португалските библиотеки, включващ 170 библиотеки от различни типове, начело с Националната библиотека на Португалия. Философията на PORBASE е осигуряване на национална подкрепа за научни и културни изследвания, оптимизиране на наличните ресурси, стандартизация на библиотечните практики и качествено обслужване на португалската издателска продукция.

Библиографските записи, съдържащи се в PORBASE, се отнасят до различни библиографски материали, национални и чужди, без ограничения от тематичен или хронологичен обхват. Текущият размер на базата данни е около 1 500 000 библиографски записи, съдържащи повече от 1 200 000 нормативни записи на авторите. Средният годишен ръст на PORBASE, който се актуализира ежедневно, е приблизително 100 000 библиографски записи.

Анализът⁷ на общата характеристика на съдържанието на базата показва предимство на темите изкуство, отдих и спорт (Вж. *Фиг. 1*), най-много са публикациите, писани на португалски език (Вж. *Фиг. 2*), съответно най-много са издадени в Португалия (53,7%), следвана от Франция (11,3%), САЩ (8%), Великобритания (6,2%), Испания (4,6%)

⁵ RCAAP. Repositorios Cientipicos de Acesso Aberto de Portugal [онлайн]. Достъпно на: <https://www.rcaap.pt/>

⁶ PORBASE. Base Nacional de Dados Bibliograficos [онлайн]. Достъпно на: <http://porbase.bnportugal.pt/ipac20/ipac.jsp?profile>

⁷ Пак там.

Бразилия (2.7%), Германия (2.6%), Италия (2.3%), Швейцария (1%) и Белгия (0.9%).

Фигура 1

Фигура 2

Разпределението на видовете материали е показано на *Фиг. 3*. Най-много са материалите датирани от XX – XXI век, 6,7% са от XIX век, а едва 4,3% са от по-ранни векове. Тези данни кореспондират и с потвърденото от колегите от библиотеката на ESAC, че процесите по дигитализация на книжовното наследство не са започнали. Всички ценни и редки издания се намират в Музея на Аграрното училище. Традиция е из цялото училище да се експонират стари машини или предмети. В библиотеката, например, е показана стара печатна преса.

От април 2006 г. съдържанието на PORBASE е достъпно в Google Scholar, което позволява да се търсят ресурсите на португалските библиотеки в тази специализирана услуга, особено насочена към академичната общност. PORBASE също присъства в услугата B-On-Online⁸, която обединява огромно международно покритие на научните публикации, достъпни онлайн. Именно чрез базата B-On се осигурява достъп до международни бази като EBSCO, SpringerLink, ScienceDirect, Web of Science, Ingenta

⁸ Biblioteca do conhecimento online [онлайн]. Достъпно на: <https://www.b-on.pt/>

connect, Wiley Online Library, IEEE Xplore Digital Library и други. Достъпът не е ограничен само на територията на Аграрното училище, както е примерно при нас, където базите данни са достъпни единствено на територията на Аграрния университет, тъй като достъпът е само по IP адрес.

Фигура 3

Разположението на библиотеката срещу главния вход на Аграрното училище я прави лесно достъпна. Влиза се в голямо фоайе, което изпълнява функцията на читалня и на заемна едновременно. Там са разположени компютъризираните места, читателските места и стелажите за периодика. До свободния достъп се стига по вити стълби. Впечатление правят т.нар. от тях „малки читални“, но всъщност това са стъклени кабинки, в които студентите се отделят, за да работят в екип или самостоятелно. Библиотеката разполага и с едно книгохранилище.

Библиотеката се използва безплатно от студентите чрез студентската им карта. Заемането за дома става на място в библиотеката, нямат подобна на нашата електронна услуга – „Моята библиотека“, която позволява на студентите ни да запазят, да презапишат или следят читателския статус онлайн, където и да се намират.

В библиотеката на ESAC работят трима души, които не са библиотечни специалисти. Само един от тях е преминал библиотечен курс. Оказва се, че при тях не е задължително наличието на висше библиотечно образование, за да практикуват професията. Въпреки това, като основен проблем колега от библиотеката на ESAC, определя липсата на достатъчно квалифицирани специалисти, които не само да познават библиотечната работа, но и да владеят чужди езици, които са необходими при работа с базите данни и при обслужване на чужди студенти.

Бизнес училището (ISCAC)⁹, част от посещението ни в Политехническият университет на

Коимбра, е в непосредствена близост до Аграрното училище и се намират в един кампус.

Бизнес училището е открито през 1972 – 1973 г. и в него се обучават студенти във всички области на бизнеса – от мениджмънта до маркетинга, от счетоводството до информационните системи, от правото до публичната администрация. Изключително модерно като материална база и философия – насочено към културно, научно и техническо образование на високо ниво с активно участие в социалното развитие. Подчинен на общата политика на университета и Бизнес училището е ориентирано към нуждите на регионалната социално-икономическа среда, активното сътрудничество с местните организации и фирми, разработването на дейности за предоставяне на услуги на общността. С тази цел се организират различни курсове с краткосрочна или средна продължителност в областите, в които има педагогически, технически и научни умения.

⁹ ISCAC Coimbra Business School [онлайн]. Достъпно на: <http://www.iscac.pt/>

За постигането на горепосочените цели, Бизнес училището ISCAC определя следните свои политики по качеството:

- да развива дейности, които впоследствие ще удовлетворяват нуждите на клиентите и работодателите като основа за устойчиво усъвършенстване;
- да поддържа мотивацията на студентите и служителите, така че да се постигат ефективни модели на обучение;
- да се увеличи позицията на ISCAC както в национален, така и в международен мащаб в бизнес контекст чрез установяване на трайни партньорства;
- непрекъснато подобряване на материално-техническата база, допринасяща за ефикасното обучение;
- гарантиране на знания и съответствие с приложимите правни, регулаторни и други изисквания.

Бибliотеката на ISCAC¹⁰

Библиотеката на Бизнес училището се различава от тази на Аграрното училище най-вече по модерната материална база, разположение и обзавеждане на читалните, където се усеща уют и предразполага към творчески дейности. Читалнята, в която има неформална зона за четене на вестници и популярни списания, CD-ROM и аудио и видео оборудване, е с капацитет от 50 места. В нея на разположение са и CD каталози на SITOC (Официална счетоводна система за счетоводители), MROC (наръчник за одитори), както и регистри на португалски компании. Втората читалня, в която са разположени монографии, наредени по тематични области, както и справочна литература (речници, енциклопедии), е с капацитет от 36 места. Библиотеката на ISCAC отговаря за събирането, обработването и предоставянето на всички библиотечни документи, необходими за преподавателската и изследователската дейност.

Персоналът на библиотеката се състои от 7 специалисти, което ги различава от библиотеката на Аграрното училище. От тях, един главен библиотекар, двама IT специалисти и четирима административни асистенти. Не се забелязва проблем по отношение на човешкия ресурс, нямат и финансови или технически затруднения.

Библиотеката осъществява национално и международно междубибliотечно заемане (МЗС).

¹⁰ Biblioteca [онлайн]. Достъпно на: http://www.iscac.pt/index.php?m=15_49&lang=PT

Като всички библиотеки консултира по използването и достъпа до различни бази данни, предлагани от тях – Biblibase, ABI/INFORM Global, Econlit, Emerald, Ulrich's Periodical Directory. Осигурява достъп и до периодични публикации онлайн като EBSCO, SCOPUS, NBER (документи до Националното бюро по икономически изследвания), до онлайн справочната литература и други.¹¹

Една от важните бази данни на библиотеката е SABI, която съдържа финансови данни за фирмите в Португалия и Испания и DataJuris – правна база данни. В тази библиотека също на разположение е и националната база B-On, както и Mylibrary на Proquest.

Електронният каталог на Библиотеката на ISCAC е достъпен онлайн – Biblio.net. Sistema Integrado de Gestao de Bibliotecas/Pesquisa¹², само някои услуги, предлагани от библиотеката са за регистрирани потребители. Няма дигитална библиотека и не дигитализира редки и ценни издания.

Библиотеката на ISCAC се ползва безплатно от студентите, както и библиотеката на Аграрното училище. Същият е и принципът за закупуване на литература – преподавателите избират какво е необходимо да се комплектува.

Библиотечният фонд е организиран систематично по УДК. Библиотеката на ISCAC притежава 12 300 тома монографии в сферата на счетоводството, бизнес мениджмънта, финансовото управление, одита, икономиката, правото и др. Hemeroteca или периодиката съдържа над 390 заглавия, от които

¹¹ Biblioteca. Obras de referencia [онлайн]. Достъпно на: http://www.iscac.pt/index.php?m=15_55&lang=PT

¹² Biblio.net. Sistema Integrado de Gestao de Bibliotecas/Pesquisa [онлайн]. Достъпно на: <http://bibliopac.iscac.pt/Opac/Pages/Help/Start.aspx>

339 са специализирани, организирани по важни тематични области. Има и популярни списания, както и национали и международни вестници.

Библиотечните специалисти са създали ръководство, съдържащо цялата десетична класификация и разпределението на научните области от 0 до 9, което разпространяват във всички класове. Така значително се улесняват студентите при ползването на библиотечните документи, когато посещават библиотеката.

Работните срещи и в двете библиотеки допринесоха за:

- обмяната на опит и споделянето на добри практики с други университетски библиотеки от Европа;
- сравнителния анализ между нашата университетска библиотека и тези две португалски библиотеки – може да се каже, че се развиваме с еднакви темпове (в някои сме по-напреднали, например в дигитализацията, в други – по отношение на материална база и уют има какво да учим, в трети сме на едно ниво – достъп до онлайн бази данни);
- създаване на бъдещи международни партньорства и в бъдещи съвместни инициативи, които ще обогатят още повече библиотечната ни работа;
- конструктивно мислене и изграждане на иновативни модели за по-добро обслужване на студенти и преподаватели, за по-позитивно отношение.

Biblioteca Joanina (Библиотека Жуанина)

Не мога да пропусна да опиша впечатлението си от една от десетте най-впечатляващи библиотеки в света, която имах удоволствието да посетя. Това е библиотека Жуанина в Коимбра, Португалия. Завършена е през 1728 г. като се счита за една от най-ценните барокови сгради в Португалия и в същото време една от най-богатите библиотеки в Европа. Над входа на библиотеката виси националният герб. Строител на сградата е Гаспар Ферейра, а името идва от името на португалския крал Жоао V.

Библиотеката се състои от три свързани зали с изрисувани тавани, резбовани рафтове за книги и китайски орнаменти. Стените на библиотеката са много дебели, а вратите са изработени от тиково дърво, което помага за запазване на определена температура вътре и предпазва от насекоми, които биха повредили книгите.

Книжният ѝ фонд се състои от учебна литература – 250 000 заглавия в областта на географията, теологията и философията и 5000 ръкописа. Сред тази колекция има и редки екземпляри, като една от 20-те древноиндийски Библии, които оцеляват по време на инквизицията.

В първото отделение, преди да се влезе в основната част на библиотеката, има читалня с рафтове от книги, редки и ценни издания, които активно се ползват от студенти и преподаватели на Стария университет (Universidade de Coimbra). През 1901 г. библиотеката е преименувана в Централна университетска библиотека. През 1962 г. е построена още една сграда на библиотеката, където се съхраняват повече от един милион тома.

Безценно е за всеки библиотечен специалист да усети атмосферата на библиотека от преди три века, да види онова книжовно наследство, което е запазено за поколенията и поне за миг да се замисли – живеейки в този динамичен XXI век, век на информационни технологии и електронни книги, какво ще оставим и как ще изглеждаме след три века; ще може ли да вдъхновяваме по този неповторим начин или ще носим друг израз на библиотечната професия, който ще бъде също толкова автентичен и някак уникален за времето си.

Ключови думи: Библиотеки на Политехническия университет – Коимбра, португалски библиотеки, университетски библиотеки